

ARCHAEOLOGIES, numeris 1 SANTRAUKOS LIETUVIŠKAI

Redaktoriaus žodis: Nuo “vieno pasaulio archeologijos” iki vieno pasaulio, daugelio archeologijų

Nick Shepherd

Sveikiname pirmojo *Archaeologies*, Pasaulinio archeologijos kongreso žurnalo, numerio, skaitytojus. Jo reikšmė papildant esamus leidinius yra dvejopa. Pirmiausia, jis yra forumo vieta diskusijoms ir dialogams, jungiantiems archeologus, siejamus su šiaure ir pietumis, rytais ir vakarais, išplėtotu ir nepakankamai išplėtotu kontekstu, dominuojančiomis ir subordinuotomis nacijomis, grupėmis ir individualais. Antra vertus, tai akivaizdus pripažinimas, kad šis daugiabalsiškumas yra struktūruotas galių ir privilegijų santykių, nevienodų galimybių naudotis resursais ir skirtingo atminties bei istorinės patirties pobūdžio. Antrasis, ypatingas, aspektas kreipia mus nuo reprezentacinės politikos link kažko naujo su potencialiai didesniais iššūkiais. Šiems naujesiems laikams mes siūlome naują lozungą: ne “Vieno pasaulio archeologija”, bet “Vienas pasaulis, daug archeologijų”.

Redaktoriaus pavaduotojos komentaras: Žvilgsnis į priekį

K. Anne Pyburn

Redaktoriaus pavaduotoja K. Anne Pyburn sveikina Nicką Shepardą pirmojo numerio proga ir pristato "Archeologijos mokymas kaip revoliucinis aktas" kaip temą antrajam numeriui, kurį ji redaguos.

Gyvenimas pakraštyje, veiksmas sankirtoje? Feministinės ir čiabuvių archeologijos, 2005

Margaret W. Conkey

Straipsnyje nagrinėjamos galimos sankirtos tarp to, kas gali būti laikoma feministinėmis ir čiabuvių archeologijomis. Pradėjus nagrinėti sankirtų Vakarų mokslo tradicijoje istoriją, pereinama prie šių dviejų skirtingų archeologijų įvertinimo, jų skirtumų ir jų bendrųjų problemų, ir klausiama, “ko galima įgyti vadovaujantis sankirtų požiūriu?”. Tiek feministinės pakraipos, tiek ir čiabuvių mokslininkams būdingos dvi archeologinės interpretacijos dimensijos: 1) “patirties” vieta ir vaidmuo, ir 2) žodinių tradicijų ir pasakojimų panaudojimas. Siūlomos kai kurios dekolonizuojančios metodologijos ir kontra-tyrimų archeologija. Galiausiai aptariamais du archeologijos aspektai, kur sankirtos ir bendradarbiavimas gali būti ypač vaisingi: suprantant lyčių vaidmenis ir erdvės archeologijoje. Šioje apžvalgoje, teigiant, kad abi archeologijos siekia transformuoti archeologijos praktiką, siekiama paskatinti tolimesnį transformacinės koalicinės sąmonės vystymą.

Archeologinė etnografija: pokalbiai apie Krugerio nacionalinį parką

Lynn Meskell

Straipsnyje apibrėžiamos galimybės hibridinės praktikos, kurią aš vadinu archeologine etnografija ir kuri jungia archeologiją ir socio-kultūrinę antropologiją. Mano tyrinėjimai vyksta Krugerio nacionalinio parko pakraščiuose, tiriant asmenis iš Malatje bendruomenės, taip pat dalyvaujant socialiniams ekologams, parko priežiūrėtojams, vertėjams ir paveldo pareigūnams, kurie dirba nacionaliniame parke. Tyrimai papildomi ir kritiškai įvertina archeologinio paveldo svarbą Pietų Afrikos paveldui bei išryškina jo įvairiapusišką reikšmę formuojantis naujiems kosmopolitinės postkolonijinės nacijos aspektams.

Pasaulio archeologijos kongresas, 1987–2004

Peter Stone

Straipsnyje nubrėžiamos svarbiausios Pasaulio archeologijos kongreso (World Archaeological Congress, WAC) istorijos gairės, nuo sėkmingo Sauthemptono kongreso (WAC-1) 1986 metais, iki 2004. Paliečiamas draudimas Pietų Afrikai ir Namibijai dalyvauti WAC-1, kas sąlygojo tai, kad WAC neteko savo vaidmens kaip vienuoliktasis UNESCO afilijuotas

Tarptautinės priešistorės ir proistorės mokslų sąjungos (International Union of Prehistoric and Protohistoric Sciences, IUSPP) kongresas. Pabrėžiami esminiai archeologų vaidmens ir atsakomybės suvokimo skirtumai, buvę tarp WAC-1 organizatorių ir IUSPP iki uždraudimo ir galiausiai sukėlę konfliktą. Straipsnyje pabrėžiama, kad WAC nekada negalės pasiekti pilno potencialo, kol neatsiras resursų, leidžiančių išlaikyti pilnu krūviu dirbantį sekretoriatą. Galiausiai klausiama, ar esana nuolatinio WAC vaidmens XXI amžiuje, ir formuluojami trys tarpusavyje susiję uždaviniai, įrodantys, kad WAC yra kaip niekada reikalingas.

Archeologija abiejose geležinių grotų pusėse

Alejandro F. Haber

Kasmetinis Kolumbo atvykimo į Ameriką paminėjimas, koks jis vyksta Argentinoje, yra proga kelti klausimus apie archeologijos kaip žinojimo koncepciją. Čiabuvių grupėms šios metinės yra paskutinės čiabuvių nepriklausomybės dienos paminėjimas. Archeologai turėtų savęs klausti, kokia jų pozicija tyrinėjant čiabuvių pasaulį ir objektus. Aptariamos “novatoriškos” Argentinos archeologų interpretacijos bei koncepcija “metafizinio plyšio”, per kurią archeologija tiesia savo tyrimų objektą: tuštumos tarp čiabuvių pasaulio realybės ir archeologo, kuriančio žinojimą mokslinio metodo pagalba. XXI amžiuje išlieka klausimų apie archeologiją, kuri, suprantama kaip dekolonizacijos praktika, turi apimti ir pačios archeologijos dekolonizavimą. Vieno pasaulio archeologija užtikrina kontekstą toliau atlikti šią dekolonizavimo pareigą.

Vienas pasaulis, viena vieta

Martin Hall

Aparteido vaidmuo ir Keiptauno vieta – tai elementai, naudojami apžvelgiant Pasaulio archeologijos kongreso raidą ir Vieno pasaulio archeologijos judėjimą nuo 1986 metų. Tuo metu akademinis boikotas neleido pietų afrikiečiams dalyvauti Sauthemptono kongrese, kuriame buvo įsteigtas WAC. Sąvoka “vienas pasaulis, viena vieta” apibūdina pasiūlymą priimti naują požiūrį, galimybę atkurti Vieno pasaulio archeologijos judėjimą. “Vieno pasaulio, vienos vietos” požiūris koncentruojasi į vietos koncepciją, į lokalias veiklos vietas, ir į sąsajas tarp identiteto, kultūros paveldo, istorinių interpretacijų ir žmogaus teisių. Plati prieiga prie naujų informacinės komunikacijos technologijų gali palengvinti šį požiūrį, pasiūlyti potencialą vietos diversifikavimui bei sudaryti galimybes sukurti strateginius “angažuotos archeologijos” tinklus.

Pasaulio archeologijos kongresas: žvilgsnis į ateitį

Claire Smith

Šiame straipsnyje apžvelgiama Pasaulio archeologijos kongreso naujausia istorija, pasiekimai ir perspektyvos ateičiai. Apibrėžusi WAC organizacinę struktūrą, kurią atspindi renkama narystė iš 14 pasaulio regionų, autorė apibūdina WAC publikacijų programą ir būsimus kongresus bei kviečia dalyvauti žmones iš viso pasaulio. Ji pastebi, kad WAC nuolat vaidina pagrindinį vaidmenį palaikant vietos archeologus ginant paminklo saugą ir archeologijos etinius principus. Dar daugiau, WAC palaikė ir skatino archeologų bendruomenių augimą bei vertybes regionuose, kur ekonominės ir politinės sąlygos tam buvo nepalankios.

WAC ryžtas daugiabalsiškumui akivaizdžiai atsispindi jo konferencijų dalyvių įvairovėje—pavyzdžiui, WAC-5 kongrese Vašingtone dalyvavo 75 šalių atstovai. Tai svarbu ne tik globalinės įvairovės požiūriu, bet ir dėl galimybių girdėti, pasiryžimo gerbti atskirų grupių įvairiose šalyse nuomones, pavyzdžiui čiabuvių bendruomenių nuomones. WAC ryžtą daugiabalsiškumui sustiprina jo atsidavimas socialiniam teisingumui, kuris akivaizdžiai atsiskleidžia ne tik WAC politikoje, bet ir tame, kaip WAC vertina tokias problemas, kaip archeologijos teorija, metodai ir praktika. Dirbdami kartu, WAC nariai sėkmingai siekia turtingesnės, tikslesnės, labiau mokslinės ir kvalifikuotos archeologijos. Dar daugiau, WAC tarnauja kaip kitų disciplinų dekolonizacijos modelis.

Savo kadencijos laikotarpiu dabartinis vykdomasis komitetas tikisi padėti WAC tapti darnesniu, su geresniais resursais, politiškai efektyvesniu, o taip pat sugebančiu geriau apjungti viso pasaulio

archeologus ir paremti juos praktinėmis priemonėmis vardan vietos bendruomenių gerovės. Tokiu būdu mes tikimės įgyvendinti WAC įkūrėjų viziją.

Journal of Environment and Culture

Journal of Environment and Culture (JEC) yra oficialus Ibadano universiteto (Ibadanas, Nigerija) archeologijos ir antropologijos katedros leidinys. Katedra sėkmingai leidžia plačiai skaitomą ir informatyvų žurnalą West African Journal of Archaeology, todėl Journal of Environment and Culture naujai pastarąjį papildė. Žurnalo temų ratas apima žinias apie aplinkos ir kultūros sąveiką visame pasaulyje bei dalyvauja politikos principų formavime ir įgyvendinime tiek vietoje (Nigerijoje), tiek ir visame pasaulyje.

Žurnalo atsiradimą paskatino poreikis atsispirti pastaruoju metu humanizmo pagrindams kylančioms grėsmėms, kurias kelia modernybė ir kurios artimiausiu metu gali rimtai įtakoti santykius tarp individų, bendruomenių ir tautų. Iš visa ko matyti, kad Afrika yra šių grėsmių smaigalyje, o Nigerija tapo tikromis gironomis, kur jos piliečiai kelia vis naujas protesto bangas.

Žurnalas yra tarptautinis savo temų ratu, tarpdisciplininis pobūdžiu ir pragmatiškas orientacija. Svarbiausias jo uždavinys yra suteikti vietos diskusijai apie gamtos ir kultūros sąveiką, intelektualinių, ekonominių ir politinių mainų įtaką tokiais sąveikais lokaliu ir globaliu mastu. Atsižvelgiant į tokią refleksyvią, daugiadisciplininę ir lyginamąją orientaciją, laukiama straipsnių iš įvairiausių humanitarinių sričių – mokslinių, religinių, istorinių, sociologinių ar filosofinių. Straipsniuose turėtų būti keliamos kultūros ir aplinkos problemos, individualia ar kolektyvine forma, kontekstualiai ir chronologiškai.

Informacijos apie prenumeratą teirautis Dr J.O. Aleru, adresu olualeru@yahoo.com, o informaciją apie straipsnių žurnalui pateikimą teikia vyriausiasis redaktorius, adresas Journal-Environmentculture@yahoo.co.uk.

Arqueología Suramericana Arqueologia Sul-Americana

Pietų Amerika yra aktyvi sritis archeologijos žinių produkcijos ir alternatyvių požiūrių į praeitį formavimo prasme, tiek disciplinos požiūriu, tiek ir kontekstualiai. Iki šiol nebuvo leidinio, skleidžiančio subkontinento kultūros produkciją, susijusią su objektais paremtais diskursais. Kartu su kolektyviniu Pietų Amerikos archeologų darbu, tai buvo stimulus įsteigti naują žurnalą, Arqueología Suramericana/Arqueologia Sul-Americana, leidžiamą Kauka universiteto (Universidad del Cauca), Kolumbija, antropologijos katedros, remiant Pasaulio archeologijos kongreso. Atsižvelgiant į WAC tikslus, žurnalas siekia skatinti ir skleisti archeologijos ir gretimų disciplinų produkciją Pietų Amerikoje, pabrėžiant kritinę perspektyvą, kuri sudaro sąlygas dialogui apie akademinėje erdvėje tradiciškai marginalizuojamą praeitį. Žurnalas tikisi sukurti supratimo, bendravimo ir diskusijų tiltus tarp dviejų didelių Pietų Amerikos pasaulių, Brazilijos ir ispaniškai kalbančių šalių, kurios tiap ilgai viena kitą ignoravo. Reikia tik apgailestauti, kad dviejų panašių kalbų barjeras tokiu būdu suskaldė subkontinentą, ypač turint omeny, kad Pietų Amerikos šalis jungia panašios problemos ir galimybės, especially because South American countries share similar problems and possibilities that can be tackled with collective enterprises, such as this one, that strive go beyond the borders erected by the deliberate ignorance of the others.

Enquires to Cristóbel Gneeco, cgnecco@ucauca.edu.co, or Alejandro Haber, afhaber@arnet.com.ar.

